

„Teorie všeho“

Od jisté doby se někteří teoretičtí fyzikové vracejí k termínu „teorie všeho“, a mají na mysli něco docela jiného, totiž jakési teoretické (matematické) sjednocení matematického popisu dějů vesmírných a dějů na kvantové úrovni (což je sice úkol obrovitý, ale onomu „všemu“ neméně obrovsky vzdálený). Prvním předsudkem, který je tak obecnostem sugerován, je údajná „matematicnost“ jak dějů vesmírných tak kvantových; jde o naprosto přehnané přecenění matematiky a matematických způsobů popisu skutečnosti. Skutečnost přece může být matematickými formulami a výpočty popsitelná a uchopitelná jen zčásti; chce-li se někdo (a takových fyziků a astrofyziků a chemiků atd. je jistě spousta) experimentálně pokusit popsat skutečnost (tzv. realitu) výhradně matematicky, nebudeme mu v tom jistě bránit – jen nám nesmí tvrdit, že to, co takto omezenými prostředky popsat nelze, eo ipso neexistuje, tj. není skutečné, není „reálné“. To by byl nepřijatelný redukcionismus. Všechno se zdá prokazovat, že čím se víc některá věda soustřeďuje a omezuje na matematické prostředky pro svá zkoumání, tím víc se vzdaluje opravdové skutečnosti, „realitě“. Ale zůstaňme u jediného bodu: matematika principiálně stojí a padá s kvantifikacemi (jinak se omezuje na symbolickou logiku); kvantifikovat lze ovšem pouze to, co má „předmětný“ charakter, tj. k čemu lze přistoupit jako k něčemu, co „leží“ nebo „stojí“ před námi a tak dovoluje, abychom to změřili (kvantifikovali). Nechceme-li tedy v pokusu o teorii „všeho“ hned na počátku na něco fatálně zapomenout, je to nepředemětnost, nepředemětná stránka všech skutečných „jsoucn“, tedy „pravých skutečností“. A tady je možno to ukazovat (demonstrovat dokonce i těm, kteří odmítají „niternost“ a „nepředemětnost“ jakožto niternou zásadně. (Nezáleží jen na počtu, na číslech samých, ale vždycky také a většinou především na kontextu: nejde jen o to, kolik kuliček je v jamce, ale o jejich seřazení, o to, kdo jimi házel a komu patří, jaká jsou pravidla hry, atd. atp.) A to je jen jednoduchý příklad toho, jak je pro popis skutečnosti důležité to, co si bezpodmínečně vyžaduje intervenci reaktivity na vysoké úrovni (jakou předpokládáme u hrajících si dětí). A co reaktivita na nižších až nejnižších úrovních? A co zbude z reaktivity v jejím „celku“, když ji jen nějak změříme?

(Písek, 140522-3.)